

ליצנות אוות...

בחוף זרחה שמש של אמצע החורף. אימהות טיילו עם ילדיהן הלוך ושוב על המדרכה, סופגות חמימותן הנעימה של הקרניים המלטפות. ציפורים צייצו מעל גבי חוטי החשמל. ילדי כיתה א' החלו חוזרים מבית הספר, מדברים אלו עם אלו. מר זאבי הזקן עמד בתחנת האוטובוסים, כמו בכל יום, אדיש למתרחש סביבו. וכמו בכל יום, בשעת צהרים זו הביט לעבר שעונו כל מספר שניות. היה משהו עצבני וקצר רוח באופן עמידתו.

"הוא עומד פה תמיד," לחשה בידענות ילדה מנומשת לחברתה.

"נכון, תמיד אנחנו רואות אותו פה, כשאנו חוזרות מבית הספר."

"ראית את הפנים שלו?" שאלה שוב המנומשת.

"כן, הן קצת מפחידות - - -"

"משונות, נכון?"

"העין שלו כל הזמן ממצמצת והפה שלו רוטט."

"כאילו שהוא עושה פרצופים בכוונה..."

לא בכל פעם משך מר זאבי את תשומת ליבם של העוברים והשבים. היו כאלה שאפילו לא הבחינו בו. במרוץ החיים השוטף אין זמן להתייחס לכל אדם הנקרה לעין... היו גם כאלה, שמן הסתם ראו בו עוד הלך, בן בלי שם, מן הסוג ההוא, של צדי הדרכים. והיו ששמו לב, ותמהו לרגע למראה פניו המעוותות, יש שהתלחשו כאותן ילדות תמימות, ויש שנאנחו בצער אנחה פנימית כזו, סמויה, והמשיכו הלאה.

גם אני שמתי לב אליו.

זה קרה רגע אחד בלבד לפני שעצר בתחנה אוטובוס חורקני, ופלט החוצה ילד כבן שש יפה עיניים וטוב רואי, ילד שהזכיר לי במבט ראשון לורד קטן, כפי שהצטייר לי תמיד בדמיוני. הילד שירד מן האוטובוס, ניתר על פני המדרגה האחרונה, ילקוטו מתנדנד הנה והנה על שכמו, ובזינוק קליל ומהיר נכנס לתוך זרועותיו המושטות של הזקן (אז טרם ידעתי את שמו). זה אמצו אל ליבו בחום, אחר כך תחב הקטן כף ידו ביד הגדולה, הזקנה ויחדיו הלכו. מה שעורר את פליאתי באותם רגעים לא היה מראה פניו העלוב של הזקן ההוא. לא העיוות ליד העין. לא הפה הרוטט, המוסט קמעה הצדה -- אלא השינוי העצום בהבעת עיניו למראה הילדון שקפץ מן האוטובוס; מארשת קפואה ואדישה, ואולי אפילו מעט עוינת, הפכה הבעתו באחת לשמחה רבה כל כך. פניו המוזרות לא היו לו עוד. הן נראו לפתע רגילות, נעימות אפילו, וזיק קטן של אור ריצד בעיניו. לא היה כל פלא בכך, שהנער הקטן לא נרתע הימנו וזינק בביטחון כה רב אל תוך זרועותיו המושטות.

הם הלכו - ואני אחריהם, שכן דרכי נשתלבה ממילא בדרכם. פסיעותיהם תואמות היו,

אחידות בקצבן. קשה היה שלא להקשיב לשיחתם:

"איך היה היום, גבי?"

"בסדר גמור" ענה הילד, ובקול דאוג המשיך: "סבא, שכחתי את המעיל בבית הספר".

הם נעצרו.

"מה נעשה?" שאל הסב בדאגה.

"נחזור לבית הספר..." ענה הילד בתמימות.

"עכשיו?" שאל הסב.

"עכשיו עוד אפשר, הכיתות הגבוהות עוד לומדות".

"אבל צריך אוטובוס" התקשה הזקן להחליט.

בשלב זה של השיחה חלפתי על פניהם והמשכתי הלאה. לא שמעתי יותר, הבטתי לאחור, ובחטף עוד ראיתים עומדים על מקומם, עורכים יחד תכנית פעולה להשבת המעיל האבוד. היה זה מראה יפה.

בימים הבאים, עת זרחה לה השמש ובני הקטן בעגלה התענג על זיוה של חמה – אהבתי לעקוב אחר רגעי הציפייה של הסב, שער שיבה מתולתל, פנים צנומות, מיוסרות, שעון על עמוד התחנה, ממתין בקוצר רוח, כפי שממתינים לעיתים לאיזו מתנה מובטחת. אהבתי לראות את השינוי הקורן הזה שהתחולל בפניו עם היפגשו בנכדו הקט, אולי פלשתי לתחום לא לי... אבל עיני הובילוני שמה כמעט בעל כורחי.

יום אחד היה עלי לנסוע באוטובוס באותה שעה. "הלורד הקטן" (- כך כיניתי אותו בליבי) ירד ראשון מהפתח הקידמי, ואז עליתי אני, מתיישבת לצידו של זאטוט כבן שש. מאחורי ישבו עוד שניים. רק משהחלו כל השלושה לשוחח מעבר לכתפי, הבחנתי בקשר שביניהם – כנראה כולם בני אותה כיתה.

"שוב סבאליה שלו מחכה לו", אמר בלעג הזאטוט שלצדי.

"איזה תינוקצ'יק" אמר זה שמאחורי. "לא יודע לילכת לבד הביתה. צריך את סבא שלו".

"ואיזה סבא מצחיק... כזה זקן..."

לא היה לי ספק במי הם דוברים. גבי ("הלורד הקטן") היה גם הוא, כנראה בן כיתתם. רציתי להסב את פני אל שלושת הילדים החמודים ולהטביר להם כמה דברים – שזה לא יפה לדבר כך על איש זקן; ושהוא אינו אשם במראה פניו – ההפך. הדבר בודאי גורם לו סבל רב; על כך שהסב אוהב מאוד את נכדו, ושזה דווקא דבר יפה כשיש קשר הדוק בין סב ובין נכד; ובכלל – אף פעם אי אפשר לדעת מדוע אין גבי יכול ללכת לבד הביתה. אבל לא עשיתי זאת.

לא עשיתי זאת משום שילדים אינם אוהבים כשמישהו זר מרשה לעצמו פתאום להתערב ולהטיף מוסר. ובעצם, מי כן אוהב? לא פעם קורה, שקבוצת ילדים הנתקלת באחד מאותם מטיפי מוסר – הופכת דבריו ללעג ולקלס כשהם שואבים כוח ואומץ האחד מחברו. היום אני מצטערת שלא עשיתי כך - - -

ימים חלפו, באחד מאותם צהריים יפים, כששוב ישבתי עם התינוק על הספסל, ראיתי את

גבי יורד מן האוטובוס וצועד הפעם – לבדו.

"רגע... איפה הוא, סבא שלו?" לאל שמתני לב נדיברתי בקול אל עצמי.

"מי?" שאלה השכנה.

"סבא של הילד, אתה מכירה אותם? ראית אותו פעם פה בתחנה?"

"ודאי שראיתי", אמרה השכנה, "כבר זמן רב שאינו בא."

"בעצם נכון", טפחתי לעצמי על המצח, "עכשיו אני נזכרת, שכבר הרבה זמן לא ראיתי אותו.

מעניין, מה קרה לו?" סחתי בלחש.

עקבתי אחר ילקוטו המתנדנד של הנער הקטן, אחר הילוכו הנמרץ – כתמיד, היה שובה לב

במראהו, מפנה ראשו בסקרנות לכל עבר. ובכל זאת, לדידי, משהו בחינו נפגם – אותו נופך

מיוחד שהוסיף לו הזקן בהלכמ יד ביד, זה בצד זה, סב ונכד.

"מה פתאום את כל כך מתעניינת?" שמעתי את קולה של שכנתי. היא קטעה את חוט

מחשבותיי, ואני לא הבנתי בדיוק למה היא מתכוונת. הבטתי אליה בתמיהה.

"יש לך איזשהו קשר אליהם?" שאלה.

"אה... את מתכוונת לזקן? לא, אין שום קשר, רק קשר עין. את רואה בן אדם תקופה

מסוימת, ולפתע נעלם... אז את שואלת את עצמך – מה קרה?"

ושוב חלפו ימים. ימים רבים. כבר הגיע הקיץ, והזקן ההוא פרח מזיכרוני כליל. גם גבי לא

ירד כבר באותה תחנה שלנו. ומרוץ החיים שטף אותנו בגליו הנה ושם, אחורה וקדימה. כל

אחד ומטען עיסוקיו... וזה היה במרכול השכונתי. העגלה שלי התנגשה בעגלה אחרת. מישהי

אמרה: "אוי!" קול של ילד אמר: "אמא! תיזהרי!" הרמתי את עיני וראיתי את גבי ואחר כך

את אמו. מיהרתי להתנצל, והיא חייכה אלי חיוך טוב. היא הייתה אישה נאה, ולהרף עין

הבחנתי בדמיון בינה לבין הזקן, אביה, כנראה – נן, גם מבעד לעווית בפניו ולעין העצומה

ניתן עדין היה להבחין בדמיון. עוד לפני שהספקתי לחשוב, הקדימו אותי מילותיי: "שלום",

אמרתי, "אני שמחה לפגוש אותך, אפילו דרך התנגשות כזאת של עגלות... את אמנם אינך

מכירה אותי, אבל אני גרה ליד התחנה שבה היה יורד הבן שלך כשחזר מבית הספר, וסבא

חיכה לו... ו... פשוט, בזמן האחרון כבר לא ראיתי אותו. זה אולי ישמע קצת מצחיק, או

אולי... חטטני מעט – אבל רציתי באמת לדעת, מה שלומו?"

היא הביטה בי בתימהון. הבנתי לרוחה – אעשה זרה עוצרת אותה במרכול ודורשת בשלומו

של אביה – שגם לו, היא בעצם, זרה... אבל אחר כך אורו עיניה. שוב חייכה חיוך טוב

ואמרה: "הו! יפה מאוד מצידך להתעניין בשלומו. בימינו זה בהחלט נדיר... במקרה זה,

"הוסיפה בפקחות, "גם סקרנות היא תכונה טובה... הוא, ברוך ה', בסדר..." בנה הקטן הביט

בה בחיוך נבון. היא הביטה בו. שניהם נראו כמסתירי סוד.

ואז, כמו לאחר החלטה מהירה, השתנה סבר פניה ונעשה רציני מאוד. היא דיברה: "בואי

ניגש לכאן, לצד, שלא נפריע לקונים. אם כבר שאלת: אם כבר מישהו שואל – אז באמת

אני רוצה לדבר עליו." זזנו הצידה, גבי נשאר מאחור ליד עגלת המצרכים. "את לא הכרת

אותו. הוא אפילו לא כל כך זקן כפי שהוא נראה, אבא שלי. אבל יום אחד זה קרה. אומרים

שהייתה זו רוח פרצים או אולי שטף דם פנימי – והוא קיבל כזו עווית. את הרי ראית אותו...

משהו נורא. זה כבר עניין של ארבע שנים. הרבה מאוד השתפר מאז. פנינו אל רופאים רבים,

וחלק אכן עזרו. אבל הוא אדם רגיש, אף פעם לא היה חזק במיוחד. והוא נשבר! הוא יודע

שלפעמים הוא נראה מפחיד... לאט לאט הסתגר בבית. לא רצה לראות אנשים. אחר כך

הסתגר גם בתוך הבית, אני מתכוונת לכך שניתק כמעט כל קשר עם הסובבים אותו – עם אמי, גם עם הילדים, עם הנכדים. לא מצא עניין בשום דבר. אין לו בשביל מה לקום בבוקר. לא רצה לקבל שום הצעת עבודה, ולו הכי קלה.

"ואז... תארי לעצמך, מצאתי רעיון גאוני: גבי התוויל ללמוד בכיתה א'. בית הספר נמצא בקצה השני של העיר. ביום הראשון נסעתי עם הילד, להראות לו את הדרך. ביום השני – התכוונתי רק להמתין לו בתחנה. הוא ילד עצמאי, הוא היה תופס מהר מאוד את הדרך הביתה. אבל אז צץ הרעיון: אני אישה עובדת ואיני נמצאת בבית בשעות הצהריים. אשתמש באמתלה זו ואצור בשביל אבא תפקיד. תפקיד נעים, שיחייב אותו לקום, להתלבש, לצאת וליצור קשר עם הנכד הנחמד הזה. ואחר כך, מי יודע – אולי זה יעודד אותו גם ביצירת קשרים אחרים... ויתן לו חיות ושמחת חיים. הלכתי אליו והתחננתי: "אבא! יש לי בעיה – אין לי מי שימתין בתחנה לגבי ויקחנו הביתה. אתה, אבא, פנוי עכשיו. שמא תוכל לעשות עמי טובה, ובכל יום להמתין לגבי? תיקח אותנו אליכם הביתה, ואני אבוא אחר כך ואקחנו עמי".

אבא רצה לסרב, אבל ידעתי שהפעם לא יהיו. הרגש האבהי חזק אצלו. בתו זקוקה לטובה – ואיך יסרב לה?

וכך התחילה ההמתנה ליד התחנה, גבי לא הרבה בדבר; הוא לא חשב שיתכן גם אחרת. שבעצם, היה יכול לבוא לבד, לפתוח את הבית בעצמו, כשאר ילדי האמהות העובדות. היה נוח לו שסבא ממתין. אחר כך התחיל לאהוב את זה. ואבא – בתחילה עשה זאת כמי שכפאו שד. אבל אחר כך לא יכול היה להישאר אדיש נוכח החיות והאהבה שזרמו אליו מן הילד הזה. גבי היה קופץ ויורה סיפורים, וחוויות כמתוך תותח, ואבי היה מקשיב, מתערב, נזכר... בקיצור: שב לחיים. בבית היה טורח סביב הארוחה של גבי. עד שבאתי לקחתו, כל חייו של אבא השתנו. בבוקר כבר ברר מה יתבשל לצהריים, הלך לפעמים לעזור בקניות, התרגז על סדרי תחבורה לקויים, על עוולות בבית הספר או עיוותים אחרים. הוא יצא מסוגרו, הוא חי! אמו של גבי נאנחה: "כנראה, שמחנו מהר מדי", אמרה, "שכן יום אחד הכריז גבי בבית שיותר הוא לא רוצה שסבא יחכה לו. 'לא רוצה! לא רוצה!'"

"מה קרה? למה?"

"אני כבר גדול, ואני כבר יכול לבד, ואני לא רוצה שסבא יחכה."

"זה נכון, שאתה יכול, אמרנו לו, אבל האין זה נעים לחזור הביתה עם סבא? הרי אתה כל כך אוהב אותו!"

"אני אוהב אותו!!!" פרץ גבי בבכי, "אבל הוא מצחיק, והילדים אומרים שהוא זקן נורא, ושאני תינוקלית קטן, שצריך את סבא ליה. כל פעם הם צוחקים, ואני לא רוצה... אני לא אלך יותר לבית הספר אם סבא יבוא." מאומה לא עזר. אם את באמת דורשת בשלומו של אבי, בואי ותראי איך הוא נראה, לא סיפרנו לו, שגבי אינו רוצה; אמרנו רק, שהוא כבר אינו זקוק ללווי. אבל אבא שלי שקע באחת בתוך עצמו, קפוא ואדיש לסובב אותו, לי נראה כאילו בעמקי ליבו הבין את הסיבה האמיתית. אמי אמרה לי: "לא! פשוט, עכשיו אין לו בשביל מי לקום, כשהעניק לילד, כשחשב שזקוקים לו – זה נסך בו כוחות..." לא חשבנו שהתוצאה תהיה כל כך חדה וקשה. הילד עצמו מתבייש בו... ניתק מגע וקשר עם סבו."

גבי עמד שם, מאחור, ורקע ברגלו בחוסר סבלנות. "אמא! בואי כבר!" אמו חייכה אלי בהתנצלות: "שאלת? – אז סיפרתי." אחר נדה בראשה: "אינני מאשימה אף אחד... כאלה הם החיים..." ואני נותרתי שם על עמדי, ליד עגלת המצרכים. נזכרת בעל כורחי בשלושת הזאטוטים החמודים שם באוטובוס... נזכרת בלהגם, לעגם. ויודעת בבטחה: לו רק ידעו, לו רק שיערו את עצמת ההרס של חיצי לשונותיהם, לא! הם לא היו צוחקים לזקן!

... (אגוץ "גיזים כידי גיזי" / לאה פריד) ...

